

Samband um Sundið seint í summar

Samræða við Atla Dam, lögmann, um samferðsluviðurskipti í Norðoyum

Vit hittu í gjár Atla Dam, lögmann, og spurdu hann um samferðsluviðurskipti í Norðoyum.

— Hvussu gongst við fyrirkjararbeiðinum at fáa fast samband millum Norðepli og Hvannasund?

— Mær kunnugt er projektið so gott sum liðugt at projektera. Fyri fáum døgum síðan eru komin aftur frá dataviðgerð úrslitini av útrokningum í samband við vegaføringina í Norðepli. Aðlanin er, at vegurin skal ganga omanfyri bygðina, so ferðslan verður nýggja minst møguligt. Í løtuni verður arbeiðið við at fáa kannað ognarviðurskipti — har er mær kunnugt ikki matrikulerað, so neyðugt er at fáa ávíst á staðnum tey ymsu markini, soleiðis at farast kann undir samráðingar við ánararnar, áður enn avgerð verður tikið um møguliga ognartøku.

Fyrst typing

— Verður fyrst farið undir vegagerðina ella skal sambandið millum Norðepli og Hvannasund gerast fyrst?

— Væntiliga verður fyrst farið undir at fylla upp sundið, so samband kann fáast millum teir gomlu veginar, samstundis sum arbeiði verður við kringferðslu og nýggjum tilferðsluvegum. Tað er at rokna við, at arbeiðið kann byrja einaferð seint í summar, tí neyðugt verður at flyta um uppá tólini. Sum kunnugt er ómetiliga nógv arbeiði í gongd í løtuni, og eru tað fyrri ein part somu tólini, sum nýttast skulu í fleiri støðum, so allar fyrirkjarar eru helst ikki loknar, áður enn einaferð seint í summar.

Siglingarrenna

— Nú nevndi tú, at talan er um

at fylla upp sundið, skal so einig siglingarrenna verða í typingini?

— Sum eg nevndi, so er rítt anin í fyrstu syftu at fylla upp sundið. Tað hevur verið ósemja um, hvørt lið skal gerast á typingina ella ikki. Hetta er ein spurningur, sum vit kunnu venda aftur til. Tað ber altíð til at gera lið á typingina seinri, um tað gerst neyðugt, men meðan arbeiðið fer fram verður óivað neyðugt at typa sundið heilt, so fáa vit eisini kannað viðurskipti gjøllari, men givið er, at skal lið gerast á byrgingina, verður arbeiðið munandi drari, og í løtuni er hugsað um at nýta einar 5–6 milj. kr. í sambandi við vegagerðina og tað fasta sambandið — so tað er rættliga torført at fáa til vegar enn stórri peningaupphæddir til hetta arbeiði.

Vegagerðir

— Hevur tú annars nakrar viðmerkingar til almennar vegagerðir í Norðoyum?

— Sum kunnugt fór arbeiði

á Kalsoynni í gongd í fjør, og eru gjørdir lutvist 1300 metrar av veg — av er grívið og uppfyllt er — men onki av hesi vegagerð er liðugt. Nakað væl av peningi er nýtt, og ætlanin er at halda fram við hesi vegagerð í ár og tey komandi árin. Miðað verður sjálvandi imóti at koma igjøgnum — til Mikla dals í fyrstu syftu.

Í løtuni verður annars av teknikarum spurningurin um, hvussu eitt biligt vegasamband millum Hattarvik og Kirkju kann fremjast, umhugsað, og hevur eisini verið ætlanin at bota uppá vegin millum Svinoyarbeiðið og Svinoyarbygd. Samstundis verður eisini kannað, nær og hvussu farast skal undir møguliga typing av Haraldssundi, men sum eg nevndi í áðni, vegagerðirnar í løtuni her á landi eru so nógv ar, at torført er at fáa til vegar tann ovurhonds stóra pening, ið neyðugur er. Eg havi áður nevnt, at í teimum vegætlanum, gjørdar eru, er allur tann

GUDSTÆNASTA

Kjartan Mørkøre prædikar í Havnar kirkju í morgin.

FØÐINGARDAGAR

Í morgin, 3. juni, fyllir Hans Lützen, urtagarðsmaður, 60 ár. Mánadagin 4. juni fyllir Anna Maria Samuelsen, Vágur Klaksvík, 83 ár.

peningur nýttur, sum fáast kann frá fleggingargrunninum. Landsstýrið hevur tó gjørt útgávur fyri at fáa til vegar pening til tey bæði stórarbeiðini, bergholið í Eysturoy og sambandið um Hvannasund, umframt tað sum fást kundi aftur at úr fleggingargrunninum. Spurningurin um, hvussu nógv kann fást afturat, er tydingarmikil, men eitt stendur greitt, at fleiri av hesum vegagerðum megu takast yvir eitt ávíst áramál. Eisini samfelagsbúskaparlaga vildi tað verið óðamannaverk at nýtt so stórt tal av arbeiðsfólki og so stórar nøgdir av tølum til hesi arbeiði, um arbeiðini høvdu verið fram eftir heilt stuttari tíð.

J. F. N.

E.F. rópar neyðarróp eftir sild úr Hirtshals og Skagen

Grein við hesi yvirskrift stóð í SOSIALINUM seinasta mikudag. Frá enda í annan var grein in ein skemdaggrein og eitt ómøguligt álöp á føroyska fiskimannin og teir, sum reka silda fiskiskap. Men fyrstu tíðindini komu longu mánadagin í Føroya Útvarpi. Mangur maður mundi verða illa við, tá útvarpið bar hesi tíðindi inn í hvørt føroyskt heim, at føringar vóru stórsti meinbogið fyrri, at Følgemarknaðarlondunum truttu sild, og at orsökini var, at føroyska sildin var so illa viðgjørd, at hon var sekunda-vora, 2. og 3. floks sild, sum als ikki egnaði seg til E.F. marknaðin.

Biðað varð í spenningi eftir, hvør ið hevði íspunnid hesa søgu, hvør stóð aftanfyri og hvat var ætlanin við hesum skitna álöpi?

Føringar, sum flest allir hava livað av, tí sum komið er upp úr sjónum, duga væl at hagraiða fisk, og hava í mong, mong ár fingið hægri prís fyri fisk sín enn aðrir, tí teir eru frák ungum árum av lærdri til og vanir við at fara vandaliga um fiskin. Hetta vita føroyskir fiskimenn sjálvir, men hetta vita eisini aðrir, sum gera nógv fyrri at fáa føroyskar fiskimenn umboð á skip teirra, og sum eisini, har hetta eydnast, hava roynt at selt fisk teirra undir heitinum »føroyskt arbeiddur fiskure«, tí hann hevur framúr gott orð á sær.

Sjálvar ventaði eg, at tá blóðini komu út, ja, so fóru tey at vísa teimum pástandum, sum útvarpið hevði fært fram, aftur. Men so var ikki, 14andi fyrst, so mikudagin SOSIAL-

URIN og so at enda Dimmalætting teimum á baki, olli á sama bógv, har tey taka undir við einum donskum spekulanti, sum vil nýta fremmandar fiskimenn, til at trýsta føringar niður í prísir undir tað lágmark, sum tað kostar at framleiða sammarsild.

Her tókist at verða farin fram ein umvurðing av føroyska fiskimanninum, sum eg havi ilt við at skilja. Tí sum omanfyri sagt, so hava føroyskir fiskimenn bæði skil, vitan og vilja til at fara vandaliga um veiðuna, um hetta eru túsundtals dømi. Men hetta er ikki alt. Í mongum londum, sum reka fiskivinnu, er tað so, at nógv annað arbeiði er meira lokandi enn tað, at vera fiskimaður, og tí er tað mangastaðni so, at fiskiskip teirra verða mánnaði við monnum, sum lítill dugur er í.

Men annarleiðis her hjá okkum, tí her er tað so, at tað er blóman av føringum, sum skipini menna — soleiðis er tað, og soleiðis hevur tað verið nú í 100 ár, síðan føringar fingur ser fiskiskip. Tað er tí skiligt, at tað arbeiði, sum hesir skilamenn gera, er valaverk, og tann vora, teir framleiða, er fyrsta flokks vora. Tað má tí harna mangan mann, at stovnar og blóð, sum so nógv ávirka fólkhagsanina, gera so hørd og meiningisleys álöp á okkara frægtu menn. Fyri mær er hetta nakað púra spildur nýtt. Eg havi so mangan sagt og mangan skrivað, at áreði, kunnleiki, vit og skil og erfaringar okkara fiskimanna, er Føroya dýrasta ogn, er eitt ómetuligt

virði, so leingi sum høvini ikki verða okkum stongd.

Men hvat er so sannlekin í hesum máli? Føringar byrjaðu longu langt undan seinasta kriggi at fiska sild til havs undir Íslandi, men ikki fyrr enn »kraftblokkurina« varð uppfunnin og tikið í brúk, og fiski skapurin undir Grønlandi sveikt, fóru føringar rættuliga at gera seg út til fiskiskap eftir sild á víðum havi. Veiðið var tá frá Bjarnoynni og suður móti Íslandi á sumri, um heystið nær Eysturlandinum, og so seinri suður móti Føroyum, og á vári á Sandoyarbankanum og Suðuroyarbankanum. Tá sildin stóð nær Eysturlandinum lá best fyrri at landa á Seyðisfirði, tí tað tók einans einar tveir timar at sigla til lands. Men har fingur føroysk skip ikki landingarloyvi úttað, so, at tað var vegna »hvarir«. Men eingin føringur mundi halda, at hetta var órimuligt av íslendingum og langt minni nokur svikagerð móti okkara skipum, av teirri orsök, at teir fyrst og fremst hugsaðu og lögdu til rættis fyrri teirra egnu fiskimenn.

Seinri royndu føringar at taka lut í sildafiskiskapinum við Noregs strendur, har fiskiskapurin var nógv størstur, men har hendi tað sama sum undir Íslandi: teimum var ikki beinleiðis noktað landingarloyvi, men fingur tað tó ongastæði, vóru beindir havn úr havni, men sluppu ongastæði av við sildina, tí norsk skip máttu hava frammi hjárett.

Tá sildaveiðin í Norðurlantshavinum sveikt, leiðtaðu føroysk sildskipini suður úr Skagerakkið og funnu sild har. Hetta hendi samstundis sum danir vóru við heilt at halda

uppat við at veiða sild til matna, og lögdu um til veiðu eftir iðnaðarfiski. Tað vóru sostatt føroysku sildskipini, sum við sínum landingum í Hirtshals og Skagen vóru orsök til, at matsildavirkir teirra ikki blivu niðurlögð, men at teir istaðin kundu víðka um framleiðsluorkuna. Seinri fóru eisini íslendsk skip at veiða sild í Norðsjónum, men teir landaðu veiðuna í týskum havnum, so at enda vóru tað einans føroysk skip, sum fódraðu donsku virkini við matsild.

Svensk skip hava í mong ár havt landingarloyvi í donskum havnum, meðan norsk og onnur útlendsk skip ikki hava fingið slikt loyvi. Men fyrri einum trimum árum síðani fóru fram samráðingar millum íslendsku og donsku stjórnirnar um beinleiðis landingar fyrri íslendsk skip í donskum havnum. Mær vitandi hava føringar ikki verið við í hesum samráðingum, og heldur eru føroysku myndugleikarnir ikki tiknir uppá ráð.

Men loyvi varð givið íslendskum skipum til beinleiðis landing. Tó við tí ófrávikjuligum trytt, at frábøðað skuldi verða fyrri hvønn tú sær í góðari tíð, og hesar landingar »ikke måtte virke markedsforstyrrende«. Tá nú føringar vóru teir einastu, sum landaðu sild í Hirtshals og Skagen, so var tað tyðuligt, at tað vóru føroysku skipini, sum ikki máttu nervast í veiðu teirra, og at hetta loyvi ikki mátti nýtast til at trýsta føroysku skipini prísinum viðvíkjandi.

Men hvat er so hent síðan hetta loyvi varð givið. Fyrst er tað hent, at fremmandu skipini ikki boða frá, fyrr enn tey liggja við brýggju, og so eru

tey so nógv í tali, at tey heilt fylla marknaðin, so føroysku sildin ikki sleppur undir tak, men stendur á brýggjunum heitastu summardagar. Tað vil siga, at føringar ikki einans verða trýstir í prísir, men eisini ríknir burtur av tí marknaði, teir sjálvir hava bygt upp, og hildið gangandi fleiri ár einsamallir, og nú seinast ríknir burtur av hesum marknaði.

Nú skrivar Dimmalætting, at tað er ikki dana verk at leggja íslendskum sildskipum meinbogar í vegin, so hetta má vera komið hiðani. Føringar hava ongan ríkið burtur nakra staðni, teir, fiskimenn sjálvir, hava mint donsku stjórnina um, at kunngerð teirra ikki verður fylgd. Men heiman úr Føroyum er tverri ikki rætt føroysku fiskimonnum hond frá síðu, hvørki blóð, stovnar ella frá aðrir síðu. Men umvent sum Dimmalætting heldur, so hevur danska stjórnin gjørt tað. Men hetta er einki eindomi. Alt tað eg veit, so hevur danska stjórnin — hvør so enn hevur myndað stjórn — altíð varatikíð og talað føroyinga sak, so nú tað vóru fiskimenn okkara, sum vóru við at verða ríknir av marknaðinum, teir sjálvir hava hildið gangandi, var tað hvørki landsstýrið, blóðini ella Føroya Útvarp, sum komu teimum til hjálpar, men danska stjórnin.

Óll henda útspíllan av føroysku fiskimonnum, at teir levera 2. og 3. floks sild, er sjálvandi ósonn. Tað er ikki sum blóðini skriva, at føroyska tanngassildin ikki kundi verða seld vegna kvalitæt. Tað var líka nógv av væl hagraiddari og væl ísðari kassasild, sum ikki slapp undir tak, tí útlendingar høvdu fylt aktiúnsbólina, so

FRAMHÁLD Á 10. SÍÐU (I)